

UN INTEL·LECTUAL DE DIMENSIÓ EUROPEA

Un savi català, un llegat per a la cultura universal

Eliseu Climent

Editor de Miquel Batllori

En saber la notícia em va venir de seguida al cap la frase que havia pronunciat el pare Miquel Batllori, alguns dies enrere: "Ara ja em puc morir". Exactament com havia succeït amb Joan Coromines un cop va acabar el *Diccionari etimològic*, el pare Batllori va considerar que tenia "la feina feta" en finalitzar la correcció de les galeres dels que seran els volums dinou i vint, els darrers, de les seues obres completes. I amb la serena lucidesa que sempre el va caracteritzar, amb la tranquil·litat de qui ha enllestit el treball (i ho ha fet, a més, amb el rigor i l'exhaustivitat que li van ser sempre tret característic), amb puntualitat jesuítica, va complir amb la seva paraula. Ja ens tenia avisats.

No per això, però, la notícia de la seua mort ens ha deixat menys desvalguts, al col·lectiu humà que configura de la cultura que ell ens va saber ordenar i preservar, i als qui vam tenir la sort de conèixer-lo, de mantenir-hi conversa -d'escoltar-lo, sobretot: quin plaer immens!

En tenim l'obra, és clar. Tenim el seu geni ordenador, condensat en els treballs que ens dibuixen amb precisió el recorregut de la cultura catalana, del segle XIII ençà. Tenim més de mil títols que conformen un magnífic corpus erudit. Tenim els Borja, fins i tot, gràcies molt especialment a Miquel Batllori, que en va resseguir les passes per retornar-nos-els més lliures de negres llegendes intencionades. Tenim, finalment, aquestes obres completes que ara s'han ja tancat, amb edició a cura d'Eulàlia Duran i Josep Solervicens. L'obra del pare Batllori sens dubte ens transcendeix a tots: aquest llegat for-

marà ja un pilar bàsic de la cultura universal. Tot i saber-ho, continuarem trobant-lo a faltar.

Vaig conèixer el pare Batllori quan estudiava el primer curs de dret i, com a antic alumne dels jesuïtes que era, em va rebre amb cert grau de complicitat. Des d'aleshores, a mesura que

passaven els anys i les converses, vaig procurar aprendre el màxim possible de la seua saviesa. Segur que hauran amarat tota la seua obra, però els ulls amatents, el gest seriós o sorneguer segons calia, ja no són en els llibres. Aquest Miquel Batllori de les distàncies curtes és el que ens deixa un buit insubstituïble: el seu equilibri i l'esmolada ironia que sabia esgrimir amb destresa, els matisos que introduïa en qualsevol judici de valor, el mesurat allunyament de les coses que en feia possible l'anàlisi precisa o aquella paciència sempre activa que el va caracteritzar són només alguns dels trets d'una personalitat gegantina que ens ha deixat, a tots, un senyal inesborrable.

La grandesa de Miquel Batllori, com passa sempre amb les persones sàvies en el més extens sentit del terme, es donava la mà amb la seva senzilla naturalitat. Ens va costar tota una vesprada sencera, per exemple, convèncer-lo que, si ell insistia que la seua

obra no tenia gaire importància, nosaltres insistíem en el contrari i volíem editar-la completa. Martí de Riquer, Pere Gimferrer, el conseller de Cultura de la Generalitat i jo mateix ens havíem traslladat a Roma, l'any 1992, per exposar-li un projecte que ell no creia merèixer i que avui, que ja l'hem tancat, ens mostra fins a quin punt és clau l'aportació d'aquest gran humanista català del segle XX.

En record de la seua saviesa, de la precisió en el treball, de l'estima pel país, sempre conservaré aquestes darreres galeres de l'obra completa del pare Batllori, corregides per ell mateix. I conservaré també les del primer volum del *Diplomatari Borja* que ja ha editat Tres i Quatre: aquest *Diplomatari*, una de les seues obsessions, continuarà fent via ara que Miquel Batllori ja no hi és perquè ell ens el va saber deixar preparat, ordenat i perfectament classificat.

El treball es farà, pare Batllori, però que sols que ens heu deixat!

Miquel Batllori a l'Institut d'Estudis Catalans l'any passat en la presentació del 'Diplomatari Borja'

REACCIONS

Martí de Riquer:

"Trobo extraordinàriament sorprenent que les obres del pare Batllori, que són erudites, científiques i de profunda recerca, li hagin donat una popularitat tan notable entre un amplíssim públic culte, que un homenatge seu ompli la basílica de Santa Maria del Mar. Sens dubte, la feina que va fer amb l'estudi de la família Borja és un treball capital"

Jordi Vilajoana:

"Era un dels darrers savis que quedaven a Europa, un intel·lectual que s'interessava per l'art, la ciència, la història i la

teologia. Tot això el va convertir en un dels intel·lectuals més importants de la cultura catalana de tots els temps"

Joan Rigol:

"El pare Batllori sempre va estar a disposició de les institucions del país per tal de refermar la cultura catalana de qualitat i perquè aquesta fos símbol del que el país vol de si mateix".

J.A. Duran i Lleida:

"Batllori era una part important de la riquesa cultural de Catalunya, un català universal, que ha demostrat amb la seves activitats literàries i

acadèmiques ser una persona sàvia, un gran humanista i estudiós"

Marta Pessarrodona:

"No és una sorpresa la notícia de la seva mort, però es trobarà moltíssim a faltar: és una gran pèrdua per a tot Catalunya".

Josep Maria Sans Travé (director de l'Arxiu Nacional de Catalunya):

"Ha estat un amic personal meu. El vaig conèixer el 1968 a la Biblioteca del Vaticà i em va impressionar la seva personalitat. Cal destacar el seu vessant humà, però sobretot el seu vessant científic. És el millor historiador català

del segle XX i dels que ha tingut més repercussió internacional".

Pere Borràs

(*Provincial dels Jesuïtes*):

"Era un liberal, però no en el sentit modern, sinó en el tradicional: buscava la llibertat de les consciències i les persones".

Ricard Maria Carles:

"No és solament un home de gran intel·ligència, de ressò com a historiador universal conegut arreu, sinó un home que era de gran bondat i senzillesa, amb un tracte tan cordial que es feia estimar per tothom".

Josep Piqué:

"És una de les grans figures que ha donat la història de Catalunya, ha fet extraordinàries contribucions i una cosa que és molt important a la vida: ha fet tot allò que volia fer. Era una d'aquestes persones que donava testimoni col·lectiu d'allò que s'ha de fer al servei d'un país i d'una col·lectivitat"

Javier Callizo (Conseller de Cultura d'Aragó):

"Era un dels millors coneixedors i especialistes que hi ha hagut mai de la història de la Corona d'Aragó"